

כימיה

כימיה, 3 יח"ל, 918651

שים לב!

החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים בכימיה (סילבוס), אוגוסט 2001.

בסיסים וחומצות (סעיף 8)

כל הנושא לא ייכלל במבחן.

אנרגיה (סעיף 9)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- אנתלפיית אטומיזציה.
- אנתלפיית היתוך.
- הנוסחה $q = mc\Delta T$ והשימושים בה.

שיווי-משקל (סעיף 10)

כל הנושא לא ייכלל במבחן.

מהירות תגובה כימית (סעיף 11)

כל הנושא לא ייכלל במבחן.

כימיה של תרכובות הפחמן

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- כלל מרקובניקוב.
- הבחנה בין סוגי הכוהלים (ראשוני, שניוני, שלישוני).
- חומצה קרבוקסילית כחומצה (תגובות אופייניות לחומצה).
- אמין כבסיס.

הערה: יש לדעת קבוצות פונקציונליות ודרכי הפקה של חומצה קרבוקסילית ושל אמין.

תזכורת:

תכנית הלימודים בכימיה (סילבוס) לשנת תשס"ח אינה כוללת את הנושאים שלהלן:

- ראיות לקיום הגרעין.
- קרינה רדיואקטיבית וסוגיה.
- אנרגיית יינון ראשונה וזיקה אלקטרונית.

כימיה (השלמה מ-3 יח"ל ל-5 יח"ל)

שאלונים: 037201, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל;

037202, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל, לתלמידים הנבחרים בכתב במעבדת חקר;

037203, השלמה מ-3 ל-5 יח"ל, לתלמידים הנבחרים בעל פה במעבדת חקר

שים לב!

החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

החומר שלא ייכלל בשאלון של 3 יח"ל עשוי להיכלל בשאלוני השלמה ל-5 יח"ל.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים בכימיה (סילבוס), פברואר 1994, ועל תכנית הלימודים החדשה בכימיה לתשס"ח המפורסמת באתר המפמ"ר לכימיה – פורום לתכנית החדשה.

נושא חובה

תאים חשמליים (שיווי-משקל בחמצון-חיזור)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- תא לא תקני (השפעות על פוטנציאל החיזור של חצאי-התא ועל מתח התא).
- תא ריכוזים.
- תא בשיווי-משקל.

תרמודינמיקה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- השוואת האנטרופיה של חומרים שונים.
- שינוי אנטרופיה בתהליכי היתוך ורתיחה ($\Delta S_b^\circ = \frac{\Delta H_b^\circ}{T_b}$, $\Delta S_m^\circ = \frac{\Delta H_m^\circ}{T_m}$).
- שינוי אנטרופיה בסביבה וביקום, דיון ברמה מולקולרית וחישוב.
- עבודה מרבית.
- חישוב E° על פי ΔG° ($\Delta G^\circ = -nFE^\circ$).

הערה: יש לדעת שינוי אנטרופיה במערכת המכילה גזים, נוזלים או מוצקים, דיון ברמה מולקולרית וחישוב.

נושאים לבחירה

הברום ורכובותיו

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- תרכובות ברום בצילום.
- תרכובות ברום בתעשיית המזון.
- תרכובות ברום בתעשיית התרופות ובקוסמטיקה.
- תהליכי הייצור של מימן ברומי, של סידן ברומי, של נתרן ברומטי ושל אשלגן ברומטי.
- חישוב של המרה ושל ניצולת.

הערה: יש לדעת את הגורמים המשפיעים על המרה וניצולת.

פולימרים (על פי התכנית שפורסמה בחוזר מפמ"ר 1998, תשנ"ח)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- דחיסה כשיטת פלמור.
- דרגת פלמור ומסה מולרית ממוצעת.
- חישובי אורך ממוצע של שרשרת, $\bar{r}$.
- T_m וגורמים המשפיעים על ערכי T_m .
- שיטות לקבלת קשרי צילוב.
- הערה: יש לדעת קשרי צילוב.
- פולימרים תרמוסטיים ותכונותיהם.
- יצירת סיבים וסיבים סינתטיים.

כימיה של תאים חשמליים (אלקטרוכימיה)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- דוגמאות של תאים מסחריים (תא לקלנשה, תאי ליתיום).
- תאי דלק.
- ציפוי אלקטרוליטי.
- משוואת נרנסט ויישומים.
- תאי ריכוז.
- טיטור פוטנציומטרי.

סוכרים

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- נוסחאות ניומן.
- פרוקטוז.
- זיהוי סוכרים קטוניים (בדיקת סליוואנוף).
- כרומטוגרפיה כשיטה לזיהוי סוכרים.
- מתילציה חומצית ובסיסית כשיטה לקביעת מבנה של דו-סוכרים, של אוליגו-סוכרים ושל רב-סוכרים.

חלבונים

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- K_b , משמעות המושג pK_b .
- המבנה השניוני: סליל α , משטחי β .
- המבנה השלישוני: קשרי מימן, קשרי מלח, קשרי דו-גפרית, אפקט הידרופובי.
- החלבונים כאנזימים, האתר הפעיל.
- הערה: יש לדעת קשרים יוניים, קשרי מימן, קשרי ון-דר-ולס, לא בהקשר למבנה שניוני או שלישוני.

כימיה פיזיקלית – מרמת הננו למיקרואלקטרוניקה

(על פי תכנית הלימודים החדשה בכימיה לתשס"ח המפורסמת באתר המפמ"ר לכימיה – פורום לתכנית החדשה)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- חיזוי יציבות של מולקולות.
- מוליכים מיקרואלקטרוניים (כל הנושא):
- מבנה סריגי, פס אנרגיה מותר, פס אנרגיה אסור, חפיפת פסים.
- פס ערכיות ופס הולכה.
- מוליכות זרם חשמלי, חורים.
- מוליך, מבודד, מוליך למחצה.
- סימום (אילווח) של מוליך למחצה.
- מוליך למחצה מסוג P ומוליך למחצה מסוג N .
- מבנה ועקרון פעולה של דיודה.

כימיה אורגנית מתקדמת

(על פי תכנית הלימודים החדשה בכימיה לתשס"ח המפורסמת באתר המפמ"ר לכימיה – פורום לתכנית החדשה)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- חומצות ובסיסים אורגניים.
- זיהוי קבוצות פונקציונליות במעבדה.
- סטראוכימיה (כל הנושא): קונפורמציה וקונפיגורציה, הפחמן הקיראלי, פעילות אופטית, אננטיומרים, תערובת רצמית (כולל היבטים אלה בתגובות התמרה, אלימינציה וסיפוח).
- כוהלים ואתרים כחומרי מוצא בהתמרה.
- מנגנון תגובה של אל-מיום, של אלימינציה מסוג E_1 ושל סיפוח מימן הלוגני לאלקן.
- יישומים: תרופות, הבדלים בפעילות הקיראלית של אננטיומרים, חומרי לחימה כימיים, אלקילציה בגוף, תרכובות מזון – טעם וריח.

ביוכימיה של חלבונים וחומצות גרעין

(על פי תכנית הלימודים החדשה בכימיה לתשס"ח המפורסמת באתר המפמ"ר לכימיה – פורום לתכנית החדשה)

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

- מבוא למדע החיים (כל הנושא): הגדרת מושגים ודיון על המושג חיים, כימיה של התא, פוספוליפידים – מבנה ותפקוד, חלבונים בקרום התא.
- מחומצות אמיניות לחלבונים: איזומריה מרחבית/אופטית, פחמן אסימטרי, מולקולות קיראליות.
- מבסיסים לחומצות גרעין: כרומוזום, כרומטיד, היסטונים.
- מחומצות גרעין לחלבונים: רנ"א-מעביר, מבנה ותפקוד של ריבוזומים – תת-יחידה קטנה, תת-יחידה גדולה, אתרים A, P ו- E בריבוזום, פוליוזום.

כימיה, 3 יח"ל, תכנית ניסוי, שאלון 037303

שים לב!
החומר המפורט להלן לא ייכלל במבחן.

ניסוח הנושאים שלא ייכללו בבחינת הבגרות מבוסס על תכנית הלימודים החדשה בכימיה (סילבוס) לשנת תשס"ח שפורסמה באוגוסט 2007.

יחסים וקשרים בעולם החומרים

לא ייכלל הנושא שלהלן:

המצב הגזי:

- לחץ, נפח וטמפרטורה.
- נפח מולרי של גז — תלות בלחץ ובטמפרטורה.
- השערת אבוגדרו (גישה מושגית).

אנרגיה בקצב הכימיה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

אנרגיה:

- שינויי אנתלפיה במהלך שינויים במצבי צבירה: אנתלפיית היתוך, אנתלפיית אידוי ואנתלפיית המראה.
- חישוב השינוי באנתלפיה ΔH° בעזרת אנתלפיות קשר.

שיווי-משקל:

- הצגת מצב של שיווי-משקל: תגובות הפוכות, דינמיות, מאפייני שיווי-משקל, קבוע שיווי-משקל.
- חישוב קבוע שיווי-משקל K_c על פי נתונים.
- תלות ערכו של K_c בניסוח התגובה.
- חיזוי כיוון התגובה לפי השוואת Q ל- K_c .
- שינוי התנאים במערכת שיווי-משקל: ריכוז, נפח, טמפרטורה, רז.
- הסבר על פי קצב תגובה וחיזוי על פי עיקרון לה-שטליה והשוואת Q ל- K_c .

כימיה... זה בתוכנו

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

חמצון-חיזור:

- תהליך חמצון-חיזור כתהליך של מעבר אלקטרונים.
- הגדרות: חומר מחמצן, חומר מחזר, תהליך חמצון, תהליך חיזור.
- השורה האלקטרוכימית של המתכות (ברמה איכותית).
- ניסוח תגובות חמצון-חיזור בין יוני מתכת ומתכת.
- קורוזיה — בהקשר השורה האלקטרוכימית.
- דרגות חמצון.

- איזון ניסוחי תגובות חמצון-חיזור לפי דרגות חמצון (פשוטות בלבד).
- שרשרת חמצון (מכוהל לחומצה).
- קטונים ואלדהידים.
- זיהוי חמצון-חיזור בתרכובות פחמן על פי היחס של אטומי מימן או אטומי חמצן.
- אנטיאוקסידנטים.
- חמצון גלוקוז בתנאים אירוביים ואנאירוביים.

חומצות ובסיסים:

- משמעות ערכו של הקבוע K_a , K_b כמדד לחוזק החומצה או הבסיס.

טעם של כימיה

לא ייכללו הנושאים שלהלן:

מזון:

- מזון כמקור אנרגיה: ערך קלורי של מזון.

פחמימות:

- המבנה הכימי של הפחמימות וסיווגן: חד-סוכר, דו-סוכר, רב-סוכר.
- זיהוי קבוצות פונקציונליות אופייניות.
- הכרת נוסחת השרשרת הפתוחה, מבנה היורט (כולל מספור הפחמנים). אלפא ובתא של סוכרים.
- הטבעת — בכיוון אחד בלבד. הסקת מידע מתוך נוסחאות מבנה נתונות של חד-סוכרים ודו-סוכרים.
- גלוקוז ופרוקטוז כדוגמאות לחד-סוכרים.
- דו-סוכרים: יצירת קשר גליקוזידי — תגובת דחיסה, זיהוי הפחמנים המשתתפים בקשר מתוך נוסחת מבנה נתונה.
- רב סוכרים: עמילן ותאית — סוג הקשר הגליקוזידי, יכולת עיכול של עמילן ותאית.

חלבונים:

- חומצה אמינית — מבנה כללי.
- מיון החומצות האמיניות — הידרופיליות והידרופוביות מתוך נוסחאות נתונות וזיהוי קבוצות פונקציונליות על קבוצת ה-R.
- חומצות אמיניות חיוניות.
- קשר אמידי — דחיסה והידרוליזה.
- רישום נוסחת מבנה של דו-פפטיד על פי נוסחה מקוצרת.